

СТАТИСТИКА МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Гольонко Ігор 54

У сфері міжнародного туризму існують різні категорії попиту та пропозиції, тому в статистиці цієї діяльності окремо ведеться облік показників попиту (мета поїздки, тривалість перебування) і показників пропозиції (засоби транспорту та розміщення).

Стандартна міжнародна класифікація видів діяльності в туризмі дає змогу створити комплексну статистичну картину міжнародного туризму.

1. Історія розвитку статистики міжнародного туризму

Статистика, згідно з енциклопедичними словниками, — це наука, що обробляє і вивчає кількісні показники розвитку суспільного виробництва і життя суспільства. У сфері міжнародного туризму статистика обробляє, вивчає й аналізує інформацію про кількісні та якісні

Початок систематичному обліку туристських потоків було покладено в першій половині ХХ ст. Відомо, що 1929 р. Австрію відвідали близько 2 млн осіб, Швейцарію — 1,5 млн, Італію — понад 1 млн. На хвилях туристського руху в окремих європейських країнах формується статистика подорожей, однак тоді вона ще не мала самостійного значення. Збір і обробка відомостей здійснювалися в інтересах національної безпеки, контролю за міграційними процесами. Власне туристичні цілі ще не вийшли на перший план.

Перші кроки в справі розробки міжнародної термінології туризму зроблено ще 1937 р. Тоді Рада Ліги Націй рекомендувала застосовувати у статистичному обліку термін "міжнародний турист", визначення якого було змінено Міжнародним союзом офіційних туристичних організацій (МСОТО) на нараді, що відбулася в Дубліні 1950 р., і затверджене 1953 р. Статистичною комісією ООН.

Світове співтовариство в 80-х роках ХХ ст. почало повною мірою усвідомлювати значення туризму і його взаємозв'язок з іншими складовими соціально-економічної діяльності. Тому UNWTO у співпраці зі Статистичним відділом Секретаріату ООН здійснила статистичні дослідження за двома напрямками:

1) вироблення пропозицій щодо модифікації застосовуваних у туризмі термінології і класифікацій з метою їх узгодження з іншими національними та міжнародними статистичними системами;

2) інтеграція інформації про туризм в аналітичну структуру системи національних обліків.

Відповідно до запропонованої **UNWTO** класифікації за метою подорожей, облік міжнародних відвідувачів ведеться за такими основними групами:

- 1) відпочинок, дозвілля і рекреація;
- 2) відвідування знайомих і родичів;
- 3) ділові й професійні цілі;
- 4) лікування;
- 5) релігія, паломництво;
- 6) інші цілі.

2. Концепція статистики міжнародного туризму

Відповідно до усталеної концепції, туризм не обмежується тільки цілями відпочинку та дозвілля, а розглядається як явище, що охоплює світовий ринок подорожей, тобто йдеться про мобільність населення загалом. Це дає змогу розмежувати туризм між країнами і туризм у межах однієї країни, а також вести облік за групами з точки зору діяльності відвідувачів і відокремити туристів, що ночують, й одноденних відвідувачів.

З позиції туризму для окремої країни розрізняють такі типи: 1) внутрішній туризм (жители країни, які подорожують своєю країною);

2) в'їзний туризм (подорожі країною осіб, що не є її жителями);

3) виїзний туризм (подорожі жителів країни в іншу країну).

Ці основні типи туризму можуть по-різному поєднуватися, утворюючи такі типи:

1) туризм у межах країни, що включає внутрішній туризм і в'їзний туризм;

2) національний туризм, що охоплює внутрішній туризм і виїзний туризм;

3) міжнародний туризм, що складається з в'їзного туризму і виїзного туризму.

Міжнародний туризм — поїздки з туристськими цілями за межі країни постійного місця проживання.

Активний туризм — приїзд іноземних туристів, які, оплачуючи товари і послуги, забезпечують надходження валюти в бюджет країни, що приймає, й активізують її платіжний баланс.

Пасивний туризм — виїзд туристів, який виражається відпливом національної грошової одиниці з країни їхнього постійного місця проживання.

Концепції міжнародного, національного туризму і туризму в межах країни, запропоновані UNWTO, можуть бути використані на трьох рівнях: глобальному (в планетарному масштабі); регіональному (відносно групи країн) і місцевому (в межах окремого району будь-якої країни).

У статистиці міжнародного туризму використовують такі елементи:

- 1) основні одиниці туризму;
- 2) класифікація туристичного попиту;
- 3) статистика туристичних доходів і витрат.

3 Основні статистичні одиниці туризму

Вихідні методичні принципи статистики вимагають визначення основних показників, тобто одиниць, за якими повинен здійснюватися облік. Згідно з концепцією статистики міжнародного туризму, до основних статистичних одиниць належать суб'єкти туристичної діяльності — туристи.

Міжнародний відвідувач — будь-яка особа, яка подорожує в країну, що не є країною її звичного місця проживання, і перебуває поза межами свого звичного середовища протягом терміну, що не перевищує 12 місяців, головною метою поїздки при цьому не є заняття оплачуваною діяльністю з джерел у відвідуваній країні.

Звичне середовище — цей термін вживається з метою виключення з обсягу поняття "міжнародний відвідувач" осіб, які подорожують щодня (щотижня) між своїм домом і місцем роботи (навчання), розміщеним за кордоном.

Звичне місце проживання — при визначенні походження міжнародних відвідувачів враховується країна місця проживання, а не національність.

Інші міжнародні подорожани, які не враховуються в статистиці міжнародного туризму, поділяються на такі категорії:

- 1) іммігранти;
- 2) прикордонні робітники, які проживають поруч із кордоном в одній країні та працюють в іншій країні;
- 3) дипломати, консульські працівники, військовослужбовці;
- 4) біженці й кочівники;
- 5) транзитні пасажери, які формально не в'їжджають у країну через пункти прикордонного контролю.

На підставі наведених показників статистичного обліку здійснюється підрахунок фізичних (кількісних) показників в'їзного і виїзного туризму в масштабі окремих країн, регіонів і світу, а саме:

— кількості прийнятих міжнародних відвідувачів, у тому числі міжнародних туристів і одноденних відвідувачів, разом й окремо за країнами виїзду, сезонами подорожі, метою подорожі;

— кількості міжнародних туристів, які виїхали, й одноденних відвідувачів, разом й окремо за країнами і сезонами.

4. Статистика туристських потоків

Статистика міжнародного туризму включає два основних розділи: статистика туристських потоків і статистика туристичних доходів і витрат. Для кожного з них UNWTO розробила перелік основних показників.

Туристський потік — це форма взаємодії між місцем призначення, де є пропозиція (наприклад, туристична привабливість чи атрактивність), і місцем відправлення, де існує попит чи дефіцит подібних послуг і товарів. Практично можна побудувати цілком об'єктивні моделі туристських потоків, оскільки вони формуються не стихійно, а за певними правилами. Крім того, на них впливають первинні та вторинні фактори

UNWTO виокремлює шість туристичних макрорегіонів світу:

1. Європейський — країни Західної, Північної, Південної, Центральної та Східної Європи, включаючи країни — колишні республіки СРСР, а також держави Східного Середземномор'я (Ізраїль, Кіпр, Туреччина).

2. Американський — країни Північної, Південної, Центральної Америки, острівні держави та території Карибського басейну.
3. Азійсько-Тихоокеанський — країни Східної та Південно-Східної Азії, Австралія та Океанія.

4. Африканський — країни Африки, крім Єгипту та Лівії.

5. Південно-Азійський — усі країни Південної Азії.

6. Близькосхідний — країни Західної та Південно-Західної Азії, Єгипет і Лівія.

Найвища туристська активність спостерігається в Європі. В усіх субрегіонах — Західній, Північній, Південній, Центральній і Східній Європі — кількість прибуттів, а також поїздок за кордон у розрахунку на 100 осіб значно перевищують середньосвітові показники. Максимальним показник прибуттів є в Південній і Західній Європі — понад 60 прибуттів на 100 осіб, для поїздок за кордон у Північній і Західній Європі — понад 70 вибуттів на 100 осіб.

5. Статистика туристичних доходів і витрат

Концепція туристичних витрат

Ключовим поняттям другого розділу статистики туризму є туристичні витрати.

Туристичні витрати — це загальна сума споживчих витрат відвідувача чи уповноваженої ним будь-якої іншої особи при підготовці й під час поїздки, а також під час перебування в пункті призначення.

В основу концепції туристичних витрат покладено низку запропонованих UNWTO принципів:

— обліку підлягають тільки ті витрати туристів і екскурсантів, які впливають на економіку. їх може здійснювати сам відвідувач або від його імені будь-яка інша фізична чи юридична особа;

— витрати відвідувача визначаються вартістю товарів і послуг, які він отримує для задоволення своїх потреб.

— обсяг туристичних витрат рекомендується встановлювати за фактичними витратами на товари і послуги з урахуванням чинних знижок і надбавок, чайових та інших витрат незалежно від форми їхньої оплати — готівкою, дорожніми чеками, кредитними картками чи іншим способом.

Регіональний розподіл надходжень від міжнародного туризму переважно збігається з географією туристських прибуттів. Надходження від міжнародного туризму концентруються в групі розвинених країн Північної Америки (США, Канада) і Західної Європи (Франція, Велика Британія, Німеччина), середземноморських (Італія, Іспанія) та альпійських (Австрія, Швейцарія) країн. Найдоходнішою туристичною дестинацією є США.

Для оцінки поточних і планових майбутніх грошових, у тому числі валютних, надходжень і витрат у міжнародному туризмі використовуються такі вартісні показники:

- сума грошових, у тому числі валютних, надходжень від в'їзного туризму,
- загалом за рік, а також окремо за країнами і місяцями;
- сума грошових, у тому числі валютних, витрат на виїзний туризм — загалом за рік, а також окремо за країнами та місяцями;
- сума сальдо (негативного чи позитивного) туристичного платіжного балансу; — середні доходи/витрати на одного туриста, на один туродень.

6. Організація і методи статистичного обліку

Статистичне спостереження здійснюється, як правило, за допомогою звітності чи спеціально проведених досліджень. Якщо йдеться про звітність, то статистичні зведення одержують від підприємств і організацій за установленими формами у визначений термін. Звіти складають на підставі оперативного та бухгалтерського обліку і передають в органи статистики

Облік на кордоні

Служби прикордонного і митного контролю ведуть облік показників в'їзного та виїзного туризму: кількості прибуттів і виїздів, за країнами, цілями поїздки, місяцями року та ін.

Метод обліку на кордоні застосовується в багатьох країнах, наприклад, у Великій Британії, Греції, Індії, Ірландії, Іспанії, Канаді, США, Франції, Алжирі. Проводити облік туристів можна не тільки під час переїздів, а й у місцях зупинок.

Готельний сектор надає відомості про кількість готельних місць, кількість прийнятих іноземних відвідувачів, середньорічний коефіцієнт завантаженості номерного фонду іноземними відвідувачами. Готелі й інші засоби розміщення здійснюють поточну реєстрацію прибуттів, для цього кожен відвідувач заповнює облікову картку, вказуючи кількість осіб, що прибули, громадянство чи країну постійного місця проживання, дату заїзду і виїзду, тривалість перебування в певному засобі розміщення.

На жаль, статистична інформація про природу, розвиток і наслідки туризму, як і раніше, базується на обліку прибуттів і ночівель, а також на даних платіжного балансу, які не охоплюють усього спектра економічного впливу туризму. Як наслідок, уряди, ділові кола та громадськість держав позбавлені можливості одержувати достовірні відомості, необхідні для формування ефективної політики та пожвавлення ділової активності, що позначається на національній економіці.

